

Analogicky můžeme pohlížet i na status publikovaných souhrnných sbírek rozhodnutí. V jejich případě přichází do úvahy spíše institut autorského díla souborného, i kdyby sbírky samotné nenaplnovaly definici díla autorského. Přidanou hodnotou z pohledu jedinečné tvůrčí činnosti bude v případě sbírek především samotný výběr a úprava judikátů do sbírky, vytváření jednotných rejstříků a především další, přidané texty (obdobně jako u samotných judikátů), jako anotace, právní věty, názvy, související judikatura a další.

Zásadním rozdílem z hlediska případné autorskopravní ochrany upravených textů soudních rozhodnutí bude jejich původ. U oficiálních (úředních) sbírek rozhodnutí

vydávaných na základě zákonné povinnosti jednotlivými vrcholnými soudy (včetně jejich jednotlivých judikátů i jejich právních vět) se bude jednat o díla úřední.

Oficiální sbírky a jejich náplň splňují svým účelem i charakterem prvky vyžadované pro úřední díla jako tzv. jiná díla, u nichž je veřejný zájem na vyjmutí z autorskopravní ochrany.

Odlíšný náhled by měl být u ostatních právních vět, judikátů či sbírek publikovaných soukromými aktivitami. Pokud takové výtvořiny splňují požadavky kladené na autorské dílo, není zde (na rozdíl od úředních sbírek) důvod pro vyloučení z autorskopravní ochrany.

Tiskové zprávy jako nástroj tvorby reputace Ústavního soudu ČR a jeho soudců

JAN CHMEL*

Press releases as an instrument for creating the reputation of the Constitutional Court of the Czech Republic and its judges

Summary: *The paper focuses on the public presentation of the decisions of the Constitutional Court of the Czech Republic, especially in the form of press releases. The author observes that the Constitutional Court is much more active and open in presenting its decisions to the public compared to other Czech courts. He states that the reason for this lies in the strong need of reputation that both the court and its judges have due to its specific position outside the system of Czech career judiciary and due to different sources of legitimacy of the Constitutional Court compared to other courts. He also observes that the press releases serve some judges more than others to make their decisions publicly known.*

Keywords: *Constitutional Court, press releases, judicial reputation, openness and transparency of judiciary*

Tento článek začnu netradičně osobním příznáním: jako asistent soudce působící v oblasti civilního práva každodenně pracuji s judikaturou a nejčastěji se jedná o judikaturu Nejvyššího soudu, přesto si ale spíše než o jeho nejnovějších judikátech udržuji přehled o aktuálních rozhodnutích Ústavního soudu. O judikatuře Nejvyššího soudu se

dozvídám nejčastěji tehdy, pokud ji potřebuji pro řešení konkrétního případu, a vedle toho jednou za několik měsíců vyslechnu prezentaci jeho nejdůležitějších rozhodnutí na gremiální poradě našeho soudu, kam je navíc přichází krátce okomentovat zástupce Nejvyššího soudu.¹ Myslím, že důvodem mé preference judikatury Ústavního soudu není ani

* Autor je interním doktorandem na katedře teorie práva a právních učení PF UK, Praha. Článek vznikl v rámci řešení grantu podpořeného Grantovou agenturou ČR č. 17-08176S „Ústavní soud ČR: strážce ústavy nad politikou nebo v politice“. Za poznámky a připomínky

tak můj akademický zájem o Ústavní soud nebo to, že by Ústavní soud rozhodoval zajímavější případy, ale zkrátka skutečnost, že zprávy o jeho rozhodnutích se mi z mých obvyklých informačních zdrojů nabízejí prakticky „samy“ – v běžném zpravodajství, na sociálních sítích, v rozhovorech s přáteli. Nepochybují o tom, že podstatná část právních praktiků přistupuje ke sledování judikatury Nejvyššího soudu poctivěji než já, vyžaduje to však od nich určitou osobní aktivitu jako například předplacení „zelené sbírky“, obsahující texty důležitých rozhodnutí vybraných Nejvyšším soudem včetně právních vět,² či pořizování některého odborného časopisu (popřípadě zaplacení zaměstnance) provádějícího monitoring judikatury. Právě pocit, že Ústavní soud a jeho rozhodnutí jsou ve srovnání se všemi ostatními českými soudy výrazně viditelnější ve veřejném prostoru, mě vedl k zájmu o mechanismus, kterým se Ústavní soud v tomto prostoru prosazuje, a tak i k sepsání tohoto článku.

Postačuje-li pro získání informací o rozhodnutích Ústavního soudu poměrně pasivní přístup konzumenta právních informací, je to naopak díky aktivnímu přístupu soudu samotného, který o podstatné části svých rozhodnutí informuje prostřednictvím profilů na sociálních sítích, v některých případech prostřednictvím vysvětlení pro média ze strany soudce zpravodaje, tiskové mluvčí či generálního sekretáře a především pak prostřednictvím tiskových zpráv. Právě na tiskové zprávy Ústavního soudu se zaměří tento článek, neboť představují jeden z nejpodstatnějších nástrojů zmíněného prosazování Ústavního soudu ve veřejném prostoru a tím i jeho zviditelňování. Budu se snažit podrobněji analyzovat způsob, jímž Ústavní soud tiskové zprávy využívá, zodpovědět otázku, z jakého

důvodu tak činí, a rozebrat, jaká rozhodnutí a z jakých důvodů soud veřejnosti prezentuje. Budu tvrdit, že aktivní informování veřejnosti jednak patří k podstatným zdrojům reputace soudu i jeho jednotlivých soudců, jednak je projevem výlučného postavení Ústavního soudu mimo systém českého kariérního soudnictví a s tímto postavením spojeného odlišného pojetí legitimacy Ústavního soudu oproti obecným soudům. V první kapitole tohoto článku se budu obecněji věnovat fenoménu informačně otevřených a viditelných soudů, následně se v druhé kapitole pokusím vysvětlit, proč je právě Ústavní soud z českých soudů nejviditelnější a nejaktivnější v informování veřejnosti. Ve třetí kapitole pak provedu stručný vlastní výzkum tiskových zpráv Ústavního soudu zaměřený na otázku, které ze svých nálezů soud prezentuje veřejnosti.

Viditelné soudy jako fenomén dneška

Známa teze, že „spravedlnost musí být nejen uskutečňována, ale musí být vidět, že je uskutečňována“ („not only must Justice be done; it must also be seen to be done“), sice bývá nejčastěji vyslovována v souvislosti s nestranností a nepodjatostí soudců,³ její význam je však širší a obecnější – vyjadřuje důležitost ideálu veřejného a otevřeného výkonu spravedlnosti a skutečnost, že aby veřejnost věřila v právo a spravedlnost, jakož i v instituce uskutečňující tyto hodnoty, jimiž jsou především soudy, musí být průběh i výsledky takového uskutečňování veřejně vidět.⁴ Soudy a soudci mohou uvedený ideál, reprezentovaný v oblasti soudnictví principy otevřenosti a „publicity“,⁵ realizovat řadou cest od veřejného vyhlásování svých rozhodnutí a zveřejňování jejich plného textu přes aktivní

děkuji Marku Zimovi, za ochotu zodpovědět mé zvědavé dotazy k tématu článku pak tiskové mluvčí Ústavního soudu Miroslav Sedláčková. E-mail: janchmel@gmail.com.

- 1 Informování o rozhodnutích Nejvyššího soudu na poradách krajských soudů za přítomnosti zástupce Nejvyššího soudu je běžnou praxí, viz k tomu např. FRANC, P. Rozhovor s JUDr. Františkem Púry. *Soudce*, 2018, č. 6, str. 3 a násl.; BALÁK, F. Ke sjednocování soudní praxe Nejvyšším soudem. *Soudce*, 2007, č. 4, str. 2 a násl.; HAVLÍČEK, K. Rozhovor s JUDr. Bohuslavem Petrem, Ph.D., předsedou Krajského soudu v Českých Budějovicích. *Soudce*, 2006, č. 5, str. 29; HAVLÍČEK, K. Rozhovor s předsedou Krajského soudu v Hradci Králové JUDr. Milanem Bořkem. *Soudce*, 2005, č. 6, str. 2 a násl.
- 2 Tedy Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek vydávané Nejvyšším soudem, jejíž roční předplatné aktuálně vyjde na 2 130 Kč – viz Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu. In: *Walters Kluwer* [online]. Dostupné na <<http://bit.ly/2vss4Cc>>. To, že sbírka je placená, nezmiňuji proto, aby čtenář záviděl Nejvyššímu soudu případný výdělek z prodeje, ale proto, že tento způsob šíření informací o rozhodovací činnosti ostře kontrastuje s informováním prostřednictvím tiskových zpráv Ústavního soudu, které je předmětem tohoto článku. Oficiální sbírku rozhodnutí vydává též Nejvyšší správní soud, její obsah je dostupný zdarma mj. na webových stránkách Nejvyššího správního soudu, viz Sbíрка rozhodnutí Nejvyššího správního soudu. In: *Nejvyšší správní soud* [online]. Dostupné na <<http://bit.ly/2lkHeiT>>.
- 3 Konkrétně tzv. objektivního aspektu nepodjatosti, spočívajícího v požadavku, aby (nezávisle na skutečném subjektivním vztahu soudce k projednávané věci či účastníkům) nebylo možné mít z hlediska vnějšího pozorovatele rozumné pochybnosti o nepodjatosti soudce. Uvedená často citovaná teze pochází od lorda nejvyššího soudce Gordona Hewarta, a to konkrétně z rozhodnutí R v Sussex Justices, Ex parte McCarthy ([1924] 1 KB 256, [1923] All ER Rep 233), které se týkalo podjatosti soudu v trestní věci. Často je používána i novější judikaturou, Ústavní soud na ni odkazoval například v nálezu z 15. listopadu 2010, sp. zn. I. ÚS 517/10, vztahujícím se k poskytování informací o členství soudců v KSČ, či v usnesení ze 7. dubna 2011, sp. zn. I. ÚS 3061/09, které se týkalo kárného řízení se státními zástupci.
- 4 Ústavní soud citoval tuto tezi v onom širším významu spojujícím ji obecně s důvěrou občanů v justici v demokratické společnosti například v nálezu z 13. června 2016, sp. zn. I. ÚS 3964/14, který se týkal restituční problematiky.
- 5 Viz k tomu podrobně ASKARI, D. – BLAŽKOVÁ, K. – CHMEL, J. – RADEMAČEROVÁ, K. Communicating Judicial Decisions: Stepping out of the Black Box. *The Lawyer Quarterly*, 2018, č. 2, str. 142 a násl. V uvedeném textu odlišujeme dvě složky otevřenosti soudnictví, a sice jeho „publicitu“ (tj. schopnost seznamovat veřejnost se svými výstupy) a „transparentnost“ (tj. odhalování způsobu, jakým soudy dospívají ke svým rozhodnutím, veřejnosti). Z hlediska tohoto rozdělení je tento článek zaměřen na princip publicity, nikoliv na princip transparentnosti.

informování médií a veřejnosti o své rozhodovací činnosti až kupříkladu po její srozumitelné vysvětlování ze strany soudců. O vhodné míře ani způsobech, jimiž mají soudy o svých rozhodnutích referovat, ani o tom, nakolik mají být viditelnou součástí této činnosti sami soudci, nepanuje obecná shoda. Neuměřeně aktivní přístup soudů by mohl ohrožovat jejich autoritu, jakož i obraz jejich nezávislosti a nestrannosti, kupříkladu pokud by „dovysvětlování“ soudních rozhodnutí vedlo k tomu, že soudci poté, co rozhodli, vstupují do veřejné debaty o správnosti rozhodnutí,⁶ nebo pokud by se soudy hojnou mediální aktivitou stávaly přímými účastníky politické debaty nad rámec své společenské a institucionální role⁷ či v rámci informování o své rozhodovací činnosti výrazně zkruslovaly její obraz. Ostatně v názorech na prezentaci rozhodnutí veřejnosti se vzájemně neshodnou ani soudci Ústavního soudu, kterému se tento článek bude věnovat níže – jak na základě rozhovorů s nimi popsala M. Hanych, někteří ze soudců vnímají jako svou povinnost mj. srozumitelně prezentovat vydaná rozhodnutí veřejnosti, a proto také tato rozhodnutí vysvětlují či komentují do médií, jiní se naopak kontaktu s médii vyhýbají.⁸ Mezi soudci Ústavního soudu se pochopitelně objevuje i poměrně tradiční názor, že jejich rozhodnutí by měla mluvit sama za sebe, popř. že soudce by neměl být mediální hvězdou.⁹ Obecně však platí, že větší otevírání soudnictví veřejnosti a médiím je trendem, který lze sledovat v celém světě,¹⁰ a tomu odpovídá i otevřený přístup českého Ústavního soudu.

Zřejmě nikdy v historii neexistovaly po společenské i technologické stránce tak příznivé podmínky jako dnes pro otevřené soudnictví a konkrétně pro to, aby soudy a jejich rozhodovací činnost „byly vidět“ a mohly se o to též samy přičinit.¹¹ V informační společnosti

je víceméně otázkou sekund učinit soudní rozhodnutí přístupným komukoliv na světě a otázkou minut, než se případně aktivně sdělovaná informace o rozhodnutí skutečně online rozšíří k řadám adresátů. V téže informační společnosti, vytvářející jistou informační přehlcenost, je ovšem zároveň zcela klíčové, jakým způsobem jsou informace svými zdroji prezentovány, filtrovány a vysvětlovány. To se zásadním způsobem týká právě soudů, které vytvářejí velké množství odborných a často obtížně srozumitelných výstupů (rozhodnutí). Pro veřejnou viditelnost a správné pochopení jejich rozhodovací činnosti a skutečnou realizaci principu publicity proto nepostačuje jen to, že svá rozhodnutí učiní veřejně přístupnými (typicky v příslušné vyhledávací databázi). Soudy mohou zásadním způsobem ovlivnit míru i způsob vnímání své rozhodovací činnosti odbornou i laickou veřejností a v důsledku i svůj veřejný obraz tím, která ze svých rozhodnutí vyberou k veřejné prezentaci a jakým způsobem tuto prezentaci realizují.

Lze nalézt na jedné straně řadu normativních argumentů, proč je namístě, aby vysoké soudy svá rozhodnutí nejen zpřístupňovaly veřejnosti, ale také je vysvětlovaly a informovaly o nich aktivně, a vedle toho na straně druhé řadu „strategických“ důvodů, které mnoho soudů vedou k tomu, že tak skutečně činí. Pokud jde o první z uvedených rovin,¹² je informování veřejnosti o rozhodovací činnosti soudů žádoucí zejména proto, že v současné době silného vlivu soudní tvorby či dotváření práva na právní systémy¹³ je povědomí veřejnosti o obsahu zásadních soudních rozhodnutí nutným předpokladem právního vědomí, resp. právní jistoty. Informování o soudních rozhodnutích nadto může posilovat na jedné straně důvěru veřejnosti v soudnictví¹⁴ a obecně v právní stát,¹⁵ na druhé

⁶ Americká debata někdy v tomto smyslu připomíná, že soud promlouvá jen jednou – „The Court speaks once and is silent“ –, zatímco debata o rozhodnutí může běžet delší dobu. Viz ZILIS, M. *The Limits of Legitimacy: Dissenting Opinions, Media Coverage, and Public Responses to Supreme Court Decisions*. Michigan 2015, str. 27, či JOHNSON, T. *How and Why the Supreme Court Remains Undercovered*. In: DAVIS, R. (ed.). *Covering the United States Supreme Court in the Digital Age*, New York 2014, str. 23–41.

⁷ Viz např. GIES, L. *The Empire Strikes Back: Press Judges and Communication Advisers in Dutch Courts*. *Journal of Law and Society*, 2005, č. 3, str. 450–472, či ESTERLING, K. M. *Public Outreach: The Cornerstone of Judicial Independence*. *Judicature*, 1998, č. 3, str. 112–118.

⁸ Viz HANYCH, M. *Judicial Independence and Media Relationship in the European Context*. Tilburg 2018, str. 38, 40, 43–45. Master thesis. Faculty of Law, Tilburg University.

⁹ Viz HOŘEŇOVSKÝ, J. – CHMEL, J. *Proces vzniku rozhodnutí Ústavního soudu ČR*. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2015, č. 3, str. 302–311, či CHMEL, J. *Eva Zarembová*. In: Kysela, J. – Blažková, K. – Chmel, J. a kol. *Právníký Olymp. Portréty vybraných soudců Ústavního soudu ČR*, Praha 2015, str. 206–215.

¹⁰ Viz DAVIS, R. – TARAS, D. *Justices and Journalists. The Global Perspective*. Cambridge 2017, str. 298, či DAVIS, R. *Justices and Journalists. The Supreme Court and the Media*. New York 2011, str. 18–33.

¹¹ Viz ASKARI a kol., c. d.
¹² Podrobněji k tomu tamtéž.

¹³ K souvislosti mezi vyšší potřebou informování o soudních rozhodnutích a posilováním soudní moci viz též VOERMANS, V. *Judicial Transparency Furthering Public Accountability for New Judiciaries*. *Utrecht Law Review*, 2007, č. 1, str. 148–159.

¹⁴ Viz k tomu GRIMMELIKHUIJSEN, S. – KLJUN, A. *The Effects of Judicial Transparency on Public Trust: Evidence from a Field Experiment*. *Public Administration*, 2015, č. 4, str. 995–1011. Soudům v tomto ohledu v některých případech pomáhá i příznivý přístup samotných médií, viz BOGOCH, B. – HOLZMAN-GAZIT, Y. *Mutual Bonds: Media Frames and the Israeli High Court of Justice*. *Law and Social Inquiry*, 2008, č. 1, str. 53–88. Názor, že větší povědomí o soudním rozhodování zvyšuje důvěru v něj, však jistě neplatí absolutně. Ukazuje se například, že vysokou důvěru v soudnictví má často špatně informovaná veřejnost v zemích se slabým demokratickým systémem, viz ÇAKIR, A. A. – ŞEKERIOĞLU, E. *Public Confidence in the Judiciary: The Interaction between Political Awareness and Level of Democracy*. *Democratization*, 2016, č. 4, str. 634–656.

¹⁵ Srov. např. MEYERSON, D. *The Rule of Law and Public Confidence in the Courts*. *Australian Journal of Legal Philosophy*, 2017, str. 1–25.

straně pak transparentnost výkonu soudnictví, neboť dává větší reálný prostor pro veřejnou kontrolu a popřípadě i kritiku soudních rozhodnutí laickou i odbornou veřejností. Současně s tím pak pochopitelně vědomí, že rozhodnutí si možná najde řadu čtenářů, může posilovat pocit odpovědnosti soudce za jeho obsah, kvalitu a přesvědčivost (byť úvaha soudce o reakci veřejnosti či médií by pochopitelně neměla být tím, co determinuje obsah rozhodnutí). Konečně, věnují-li soudy a soudci úsilí přehlednému vysvětlení svých rozhodnutí veřejnosti, podstatně tím snižují riziko jejich nepochopení a případně mediální dezinterpretace.¹⁶

Přínosný však může být i pohled na druhou z uvedených rovin, který je pragmatičtější: V čem se vysokým soudům informování o jejich rozhodovací činnosti vyplatí?¹⁷ Mám za to, že přinejmenším ve dvou ohledech: Zaprvé výrazně pomáhá plnit tzv. prospektivní funkci spojenou s rozhodováním vysokých soudů (byť v různých právních systémech v různé míře). Ta směřuje do budoucna a spočívá ve sjednocování judikatury, resp. právní praxe obecně.¹⁸ Nutnou podmínkou naplnění této sjednocující funkce rozhodování vysokých soudů je však přirozeně znalost relevantních rozhodnutí těmi, kdo se jimi mají řídit – je tak zjevné, že informování o rozhodnutích, která mohou mít pro budoucí právní praxi význam, představuje z tohoto hlediska pro vysoké soudy efektivní strategii. Různé soudy se ovšem mohou lišit v tom, zda považují z tohoto hlediska za efektivnější informovat širokou veřejnost, odbornou veřejnost, nebo jen samotnou soudní soustavu.¹⁹

Zadruhé pak vysokým soudům informování o jejich rozhodovací činnosti pomáhá v budování reputace. Jak podrobně vysvětlují T. Ginsburg a N. Garoupa ve své pracov-

vané teorii soudcovské reputace, právě respekt a dobrou reputaci potřebují v reálném společenském prostředí soudy a soudci (kteří jak známo nedisponují měšcem ani mečem) k tomu, aby jejich rozhodnutí byla respektována, aby nehrozil systémový útok na jejich nezávislost či aby jim ostatní složky státní moci zajišťovaly adekvátní financování.²⁰ Reputaci si přitom mohou budovat jak individuální soudci, tak soudy či soudnictví jako celek²¹ a její kvalita se pro téhož soudce či soud může lišit u jednotlivých „publik“, jako jsou například političtí aktéři, odborná veřejnost a laická veřejnost.²² U různých publik, jakož i v různých právních kulturách navíc mohou soudu dobrou reputaci přinášet zcela odlišné kvality, jako např. rychlost rozhodování, přesnost, kreativita, deference vůči vládě či naopak silná nezávislost atp.²³ Ve spojení s potřebou soudů budovat si reputaci, popř. veřejnou důvěru, většina autorů rozebírá především způsoby, jimiž soudy této potřebě přizpůsobují obsah svých rozhodnutí.²⁴ To však rozhodně neznamená, že by soudy nemohly svou reputaci ovlivnit také tím, jak své výstupy prezentují navenek.²⁵

Jak nedávno ukázali ve své srovnávací studii R. Davis a D. Taras, mezi světovými vysokými soudy vykazují často velkou otevřenost a aktivitu v informování veřejnosti ty, které zápasí o svou legitimitu nebo si ji musejí teprve relativně nově budovat, a je pro ně proto důležitější jejich veřejný obraz a veřejná důvěra.²⁶ Větší otevřenost soudů vůči veřejnosti a médiím však celkově představuje celosvětový trend²⁷ a zdá se, že mnohé vysoké soudy jsou si výše shrnutých důvodů důležitosti informování veřejnosti dobře vědomy. Časté je proto například zpracovávání tiskových zpráv, pořádání tiskových konferencí, povolování přímých přenosů ze soudních jednání, poskytování rozhovorů ze strany

¹⁶ Srov. VICKREY, W. C. – DENTON, D. G. – JEFFERSON, W. B. Opinions as the Voice of the Court: How State Supreme Courts Can Communicate Effectively and Promote Procedural Fairness. *Court Review: The Journal of the American Judges Association*, 2012, č. 3, str. 74–84.

¹⁷ K této perspektivě srov. též ZILIS, c. d., str. 175, či RODRICK, S. Achieving the Aims of Open Justice – The Relationship Between the Courts, the Media and the Public. *Deakin Law Review*, 2014, č. 1, str. 123–162.

¹⁸ Viz BOBEK, M. – KÜHN, Z. *Judikatura a právní argumentace*. 2. vydání. Praha 2013, str. 70 a násl.

¹⁹ Viz též VICKREY – DENTON – JEFFERSON, c. d., kteří zdůrazňují odlišnost různých publik, jimž mohou soudy svá sdělení adresovat.

²⁰ Viz GAROUPA, N. – GINSBURG, T. *Judicial Reputation. A Comparative Theory*. Chicago 2015, str. 2 a str. 20 a násl. Podobně se soudcovskou reputací pracuje též DOTHAN, S. *Reputation and Judicial Tactics. A Theory of National and International Courts*. New York 2015. Na potřebu soudů udržet si veřejnou důvěru, popř. podporu jiných mocenských aktérů, a na význam informovanosti veřejnosti pro vztah soudů s těmito aktéry pak upozorňuje i celá řada dalších autorů, kteří nepracují přímo s pojmem „reputace“ – viz např. ZILIS, c. d., str. 14 a 173–174, SPILLER, P. T. – GELY, R. Strategic Judicial Decision-making. In: Whittington, K. E. – Kelemen, R. D. – Caldeira, G. A. (eds.). *The Oxford Handbook of Law and Politics*, Oxford 2006, str. 34 a násl., MCGUIRE, K. T. The Judicial Process and Public Policy. In: Binder, S. A. – Rhodes, R. A. W. – Rockman, B. A. (eds.). *The Oxford Handbook of Political Institutions*, Oxford 2006, str. 535–551, VANBERG, G. *The Politics of Constitutional Review in Germany*. Cambridge, New York 2005, či STATON, J. K. Constitutional Review and the Selective Promotion of Case Results. *American Journal of Political Science*, 2006, č. 1, str. 92–112.

²¹ GAROUPA – GINSBURG, c. d., str. 24 a násl.

²² Tamtéž, str. 6 a násl.

²³ Tamtéž, str. 2.

²⁴ Viz k tomu podrobně zejména DOTHAN, c. d., str. 114 a násl., CLARK, T. S. *The Limits of Judicial Independence*. New York 2011, str. 159–206, či ZILIS, c. d., str. 175.

²⁵ Viz též stručně GAROUPA – GINSBURG, c. d., str. 196–197.

²⁶ Viz DAVIS – TARAS, c. d., str. 5.

²⁷ Viz tamtéž, str. 298 a násl., či VOERMANS, c. d.

soudců novinářům²⁸ i prezentace soudů a jejich rozhodnutí na sociálních sítích.²⁹

V poměrech českého soudnictví je v tomto směru jednoznačně nejotevřenější Ústavní soud, který oproti všem ostatním vnitrostátním soudům včetně Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu projevuje viditelně největší snahu informovat veřejnost o svých rozhodnutích.³⁰ Již od roku 2007 provozuje uživatelsky přívětivou databázi NALUS,³¹ v níž je možné dohledat veškerá jeho rozhodnutí, v posledních letech však šel mnohem dále a informace sděluje výrazně aktivním způsobem: používá účet na sociálních sítích Facebook³² a Twitter³³, pravidelně předem informuje o plánovaných vyhlášeníh nálezů a také o značné části svých rozhodnutí vydává tiskové zprávy obsahující jejich přehledné shrnutí přístupné široké veřejnosti.³⁴ Tisková mluvčí Ústavního soudu Miroslava Sedláčková, kterou jsem za účelem tvorby tohoto článku oslovil s několika e-mailovými dotazy, tuto otevřenou „politiku“ Ústavního soudu v informování o jeho rozhodnutích charakterizovala takto: „Ústavní soud je strážcem ústavnosti a jeho nálezy jsou závazné pro všechny orgány a osoby. Proto by měl mít každý možnost seznámit se s jeho rozhodovací činností. [...] Nálezy Ústavního soudu jsou svým způsobem ‚precedenty‘, některé se dotýkají života nás všech – například pokud Ústavní soud ruší nějaký zákon nebo jeho část. Navíc má Ústavní soud obvykle tzv. ‚poslední slovo‘. Vzhledem k tomu, že většina lidí čerpá informace o našich rozhodnutích zprostředkovaně z médií, snažíme se vycházet maximálně vstříc i novinářům, je přece v našem zájmu, aby byla rozhodnutí interpretována co nejpřesněji. Osobně si jiný než otevřený přístup u instituce tohoto typu v demokratickém právním státě ani neumím představit.“³⁵

Je pravděpodobné, byť dosud tato otázka nebyla podrobně zkoumána, že popsany otevřený přístup Ústavního soudu k informování

veřejnosti má souvislost též s relativně vysokým zájmem médií o Ústavní soud. Pro hrubý obrázek může posloužit skutečnost, že podle výstupů z databáze Newton media search bylo celkem za rok 2018 v celostátních denících použito spojení „Ústavní soud“ 1 657krát, „Nejvyšší soud“ 1 410krát, „Nejvyšší správní soud“ 597krát. Disproporce v zájmu médií o jednotlivé soudy vynikne zejména ve srovnání s celkovými počty skončených věcí, které tyto soudy za rok 2018 vykázaly: v případě Ústavního soudu se jednalo o 4 239 věcí, v případě Nejvyššího soudu o 8 107 věcí a v případě Nejvyššího správního soudu o 4 032 věcí.³⁶ V analýze provedené v loňském roce si pak též M. Hanych povšimla, že rozhodnutí Ústavního soudu jsou oproti jiným soudům častěji citována na titulních stranách celostátních deníků.³⁷

Reputace soudnictví a reputace soudců

Tento článek se zaměřuje na výsek shora popsané informační činnosti Ústavního soudu spočívající ve vytváření tiskových zpráv. Lze však obecněji argumentovat tak, že vysoká informační aktivita Ústavního soudu dobře odpovídá jeho specifické pozici mezi českými soudy a také mírně odlišným zdrojům jeho legitimacy.

Dva odlišné modely legitimacy soudů, které generují veřejnou důvěru z výrazně odlišných zdrojů, ve své knize *Judicial Deliberations*³⁸ podrobně popsal Mitchel Lasser. Jako předobrazy pro tyto modely, představující určité ideální typy, použil na jedné straně francouzské, na druhé pak americké soudnictví. „Francouzský“ model je založen na tzv. institucionální legitimitě, čerpané z důvěry v soud jako profesionální instituci v rámci hierarchicky uspořádaného soudnictví, která prezentuje své výstupy jako pouhou aplikaci práva vytvořeného suverénním zákonodárcem – otevřené a hodnotové právní

²⁸ VOERMANS, C. D.

²⁹ Viz ASKARI a kol., c. d.

³⁰ I v obecném soudnictví je ovšem vedena debata, v níž zaznívají i významné hlasy argumentující pro větší otevřenost vůči veřejnosti a zejména médiím. Viz např. JIRSA, J. a kol. *Klíč k soudní síni*. 2. vydání. Praha 2018, str. 61–73, či ROZEHNAL, A. Novodobá bitva u Thermopyl. Soudci versus autokracie. In: *Hlídací pes* [online]. 13. 4. 2015. Dostupné na <<http://bit.ly/2UH2zYj>>.

³¹ Viz Ústavní soud. *Výroční zpráva za rok 2007* [online]. Dostupné na <<http://bit.ly/2L10ZAK>>. Pro podrobné vzájemné srovnání možností vyhledávacích databází tuzemských vysokých soudů viz BOBEK, M. – KÜHN, Z. *Judikatura a právní argumentace*. 2. vydání. Praha 2013, str. 253–269.

³² Viz <<https://www.facebook.com/ustavnisoud/>>.

³³ Viz <https://twitter.com/usoud_official>.

³⁴ Viz <<https://www.usoud.cz/aktualne/>>.

³⁵ E-mailová komunikace s Miroslavou Sedláčkovou [online]. 3. 6. 2019.

³⁶ Viz Nejvyšší soud. *Statistika Nejvyššího soudu za rok 2018* [online]. Dostupné na <<http://bit.ly/2IHxtOw>>; Nejvyšší správní soud. *Rok 2018* [online]. Dostupné na <<http://bit.ly/2I1KNC9>>; Ústavní soud. *Roční statistické analýzy 2018* [online]. Dostupné na <<http://bit.ly/2UG4ufE>>.

³⁷ Viz HANYCH, M. Mediální reprezentace českého vrcholného soudnictví a vliv soudece na medializaci soudních rozhodnutí. *Mediální studia*, 2018, č. 1, str. 86–114.

³⁸ LASSER, M. *Judicial Deliberations. A Comparative Analysis of Judicial Transparency and Legitimacy*. Oxford 2009. K souvislostem s otevřeností soudů a veřejnou prezentací jejich rozhodnutí viz též ASKARI a kol., c. d.

debaty v tomto systému zůstávají „za zavřenými dveřmi“ a veřejnosti jsou prezentována jen velmi stručná rozhodnutí soudu jako instituce. „Americký“ model naproti tomu spoléhá na substantivní legitimitu, získanou věcnou, transparentní a přesvědčivou argumentací v rámci soudních rozhodnutí.³⁹ Z hlediska tématu tohoto článku je zásadní, že v modelu institucionální legitimacy se veřejnosti prezentuje především soud jako instituce či soudnictví jako institucionální struktura, zatímco v modelu substantivní legitimacy jsou mnohem viditelnější jednotliví soudci jakožto osobnosti.⁴⁰

S rozdílem mezi institucionální a substantivní legitimitou souvisí také tradiční rozlišení M. Damašky mezi hierarchickým a koordinovaným ideálem státní moci a jim odpovídajícími modely soudnictví – hierarchický ideál preferuje soudnictví kariérní, profesionální, ale do jisté míry neosobní a byrokratické. Pro koordinovaný ideál je naopak typické, že se soudce dostává do své pozice až ve zralejším věku a při svém rozhodování bere v úvahu i obsahové a hodnotové argumenty.⁴¹ V podobném duchu pak též G. Georgakopoulos odlišuje na jedné straně kariérní soudnictví, v němž jsou soudci jmenováni v mladém věku a postupně jsou „povyšováni“ na vyšší stupně soudní soustavy, a na straně druhé „zásluhové“ soudnictví (*recognition judiciary*), v němž jsou typicky právníci jmenováni či zvoleni do soudcovské pozice až po určité předchozí profesní dráze a mají jen malou šanci se následně dostat na vyšší soud.⁴² Vzhledem k odlišným incentivám působícím v obou systémech je pro kariérní soudce typičtější aplikovat právo mechaničtěji a pro soudce v zásluhovém systému naopak silněji hledat a využívat prostor pro soudcovskou diskreci.⁴³ Pro téma tohoto článku je pak důležité, co k tomuto rozdělení ve své výše citované teorii soudcovské reputace dodávají N. Garoupa a T. Ginsburg: Kariérní soudnictví si vůči veřejnosti a dalším aktérům politického systému buduje kolektivní reputaci jako

celek a individuální reputace jednotlivých soudců zůstává uzavřená uvnitř soudního systému; nadto má kariérní soudnictví určitou tendenci podporovat představu, že soudy pouze aplikují právo a právní otázky mají jedinou správnou odpověď. Naproti tomu zásluhové soudnictví umožňuje budování individuální reputace jednotlivých soudců navenek, což se projevuje například faktem, že i široké veřejnosti jsou často známy výrazné soudcovské osobnosti.⁴⁴

V řadě zemí s kariérním soudnictvím nese ústavní soud „zásluhové“ vlastnosti⁴⁵ a v takovém případě je přirozené, že oproti zbytku soudní soustavy si soudci ústavního soudu mohou ve větší míře budovat svou individuální reputaci a výrazněji se vztahovat k „externímu“ publiku (veřejnosti, politickým aktérům) než k „internímu“ (kolegům soudcům).⁴⁶ Nutno dodat, že kombinace otevřenosti a „zásluhových“ vlastností s sebou nese určité riziko: přílišné prosazování soudcovských osobností a jejich současná viditelnost navenek může totiž poškozovat reputaci soudu jako celku. Vhodný příklad tohoto efektu ukazují odlišná stanoviska. Jakkoliv v teorii silně zaznívá názor, že posilují legitimitu soudních rozhodnutí,⁴⁷ jejich vedlejším efektem je i to, že se jejich prostřednictvím veřejnosti ukazují jednotlivé soudcovské osobnosti,⁴⁸ a současně má jejich počet viditelně negativní dopad na veřejné přijetí soudem vydaného rozhodnutí.⁴⁹

Takovým „soudem osobností“, kontrastujícím s obecnými soudy, které z větší části působí spíše jako anonymní (byť důvěryhodná) institucionální struktura, je bezpochyby i český Ústavní soud. Odlišuje se jednak tím, že ve smyslu výše popsaného Lasserova dělení staví spíše na substantivní nežli institucionální legitimitě, a jednak zjevně naplňuje znaky připisované zásluhovému spíše nežli kariérnímu modelu soudnictví: Již od počátku byl zřízen jako jakýsi reprezentant hodnotového, antiformalistického přístupu k právu, který

³⁹ LASSER, C. D., str. 299 a násl.

⁴⁰ Tamtéž, str. 311 a násl.

⁴¹ Viz DAMAŠKA, M. *The Faces of Justice and State Authority: A Comparative Approach to the Legal Process*. New Haven 1986, str. 37. Citováno podle BOBEK – KÜHN, C. D., str. 70.

⁴² Viz GEORGAKOPOULOS, G. *Discretion in the Career and Recognition Judiciary*. *The University of Chicago Law School Roundtable*, 2000, č. 1, str. 205 a násl.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Viz GAROUPA – GINSBURG, C. D., str. 22 a násl.

⁴⁵ Viz GEORGAKOPOULOS, C. D.

⁴⁶ N. Garoupa a T. Ginsburg podrobně rozebírají, že „kelsenovské“ ústavní soudy, typicky vzniklé později než zbytek soudní soustavy, jsou v tomto směru vzhledem ke značnému riziku konfliktu s obecnými soudy nuceny vyvažovat svou činnost tak, aby si udržely potřebnou reputaci u obou těchto publik, viz GAROUPA – GINSBURG, C. D., str. 141 a násl.

⁴⁷ Viz např. L'HEUREUX-DUBE, C. *The Dissenting Opinion: Voice of the Future?* *Osgoode Law Journal*, 2000, č. 3, str. 495–517, či ORLOVA, A. V. *The Soft Power of Dissent: The Impact of Dissenting Opinions from the Russian Constitutional Court*. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 2019, č. 3, str. 611–642.

⁴⁸ Viz k tomu DAVIS, C. D., str. 146–147.

⁴⁹ Viz k tomu podrobně ZILIS, C. D., str. 25–48 a 172–173. Jinde pak Zilis ukazuje, že právě jednohlasnost může patřit mezi strategie budování veřejného obrazu soudu, viz ZILIS, M. A. *The Political Consequences of Supreme Court Consensus: Media Coverage, Public Opinion, and Unanimity as Public-Facing Strategy*. *Washington University Journal of Law Policy*, 2017, č. 54, str. 229–244.

částečně zvnějšku dohlíží nad obecnou justicí, preferující přece jen častěji hodnotu právní jistoty a zároveň s ní formalističtější, legalističtější postoje.⁵⁰ Podstatná je v tomto směru také odlišná role Ústavního soudu v institucionálním systému. Ta je jednak oproti obecné justici výrazněji zaměřená na dotváření práva než na jeho pouhou deduktivní aplikaci a jednak zahrnuje i rozhodování o agendě se silnějším politickým podtextem (přezkum ústavnosti zákonů, kompetenční spory) – s ohledem na to v případě Ústavního soudu hrozí více střetů s jinými politickými aktéry v institucionálním systému, a jak ukazují četné historické i aktuální zkušenosti z celého světa, právě pro případy takových střetů ústavní soudy potřebují stavět svou pozici uznávané autority na co nejširší podpoře veřejnosti.⁵¹ Této specifické pozici Ústavního soudu odpovídá i mechanismus jmenování jeho soudců, kteří jsou vybíráni prezidentem republiky se souhlasem Senátu zpravidla po předchozí právnícké kariéře, v níž pak zodpovědná pozice soudce Ústavního soudu často právem představuje určitý vrchol.⁵² Není proto divu, že v odborné i mediální sféře je o osobnosti Ústavního soudu viditelný zájem.

Popsanému charakteru Ústavního soudu, stavějícího svou legitimitu na obsahu svých rozhodnutí a své právní argumentace spíše než na pouhé institucionální autoritě více, než je tomu u obecných soudů, potřebujícího budovat svou reputaci u veřejnosti a sestávajícího z výrazných a viditelných soudcovských osobností, dobře odpovídá i jeho otevřený přístup k veřejné prezentaci svých rozhodnutí.

Ústavní soud vyvíjí aktivní úsilí k tomu, aby alespoň s částí jeho rozhodnutí byla seznámena veřejnost, což kontrastuje například s postupem Nejvyššího soudu zmiňovaným v úvodu tohoto článku, jehož prezentace vlastních rozhodnutí (ve sbírce soudních rozhodnutí a na poradách soudů) směřuje spíše k soudcům a popřípadě dalším právním odborníkům než k široké veřejnosti.⁵³ Důvodem aktivního postupu Ústavního soudu může být mimo jiné právě skutečnost, že vzhledem ke své specifické pozici více než obecné soudy potřebuje, aby byl pro veřejnost viditelný.

V následující kapitole se již blíže zaměřím na tiskové zprávy, které patří mezi nejvýznamnější nástroje veřejné prezentace Ústavního soudu se značným potenciálem ovlivnit, o kterých rozhodnutích soudu se veřejnost dozví a jak přesné informace se jí dostanou. Tiskové zprávy vedle toho, že si mohou najít přímé čtenáře, s velkou pravděpodobností mají částečný (byť ne výlučný) vliv na mediální „agenda setting“, tedy na to, o jakých rozhodnutích soudu referují média.⁵⁴ O tomto vlivu nepřímo svědčí třeba skutečnost, že v prvním pololetí roku 2018 tvořila přibližně dvě třetiny z rozhodnutí Ústavního soudu, o nichž psal celostátní tisk, právě ta rozhodnutí, o nichž soud předtím vydal tiskovou zprávu.⁵⁵ Pokusím se nyní ukázat jednak to, že publikem, na něž jsou tiskové zprávy Ústavního soudu zaměřeny, je nejen odborná, ale i široká veřejnost, a jednak to, že slouží jako nástroj budování nejen kolektivní reputace soudu, ale i individuální reputace konkrétních soudců zpravodajů.

⁵⁰ Srov. k tomu KÜHN, Z. *The Judiciary in Central and Eastern Europe. Mechanical Jurisprudence in Transformation?* Leiden – Boston 2011, str. 194.

⁵¹ Viz např. GARDBAUM, S. Are Strong Courts Always a Good Thing for New Democracies? *Columbia Journal of Transnational Law*, 2015, č. 2, str. 285 a násl.

⁵² Toto vnímání je přitom společné všem dosavadním éram Ústavního soudu: Viz např. rozhovor s jeho současným soudcem J. Jirsou: PASEKOVÁ, E. – DIMUN, P. Jaromír Jirsa: Jednoduché případy by se mohly odmítat rozhodnutím bez odůvodnění. In: *Česká justice* [online]. 3. 10. 2015. Dostupné na <<http://bit.ly/2PB8E7w>>, či rozhovor s bývalou soudkyní „druhého“ Ústavního soudu V. Formánkovou: HAVLÍČEK, K. – KOVAŘOVÁ, D. Když něco končí, něco jiného začíná. *Soudce*, 2015, č. 9, str. 20 a násl. Bývalá soudkyně „prvního“ Ústavního soudu E. Zarembová zase vnímání Ústavního soudu a své povily po nástupu na něj vystihla slovy o „právníkém Olympu“, která inspirovala i titul knihy věnující se řadě osobností českého ústavního soudnictví: viz KYSELA – BLAŽKOVÁ – CHMEL, C. d.

⁵³ Ilustrativní je v tomto směru skutečnost, že v období let 2015–2018, které je níže v tomto článku sledováno u Ústavního soudu, referoval Nejvyšší soud o svých rozhodnutích v celkem 43 tiskových zprávách, z toho 30 představovalo samostatnou informací o novém rozhodnutí, 9 souhrnnou tiskovou zprávu o právních větech projednaných na některém z kolegií NS a 4 reakci Nejvyššího soudu na mediální prezentaci některého rozhodnutí. Viz Nejvyšší soud. *Tiskové zprávy Nejvyššího soudu* [online]. Dostupné na <<http://bit.ly/2NN9cH7>>. Oproti tomu Ústavní soud ve stejném období informoval o 384 senátních nálezech a vedle toho též o některých usneseních a o (téměř) všech nálezech plenárních (viz níže), a je tak v tomto směru viditelně aktivnější.

⁵⁴ Pro média samozřejmě při výběru soudních rozhodnutí, o nichž psát, nezáleží výlučně na tiskových zprávách soudu. Roli hrají i kritéria jako například právní či politický význam rozhodnutí, překvapivost zprávy atd. – viz k tomu podrobně HANYCH, *Mediální reprezentace*, či SILL, K. L. – METZGAR, E. T. – ROUSE, S. M. Media Coverage of the U.S. Supreme Court: How Do Journalists Assess the Importance of Court Decisions? *Political Communication*, 2013, č. 1, str. 58–80. Empirické zkušenosti však současně ukazují, že světové soudy zřejmě prostřednictvím tiskových zpráv skutečně mediální pokrytí ovlivňují, neboť rozhodnutí opatřená tiskovou zprávou mají obecně výrazně vyšší pravděpodobnost, že o nich v médiích bude referováno – viz např. STATON, C. D., či HALE, D. Press Releases vs. Newspaper Coverage of California Supreme Court Decisions. *Journalism Quarterly*, 1978, č. 4, str. 696–710. Obecné otázky vlivu tiskových zpráv na mediální pokrytí různých společenských témat se pak věnuje řada děl mimo právní oblast, k jejich přehledu viz např. JANG, W. Y. – FREDERICK, E. – KAPFER, J. A. Impact of Information Subsidies on Student News Writers' Thinking About Science News. *American Journal of Media Psychology*, č. 1/2, str. 103–124.

⁵⁵ Zjištěno na základě vyhledání článků pro uvedené období ze čtyř celostátních deníků (*Právo*, *MF DNES*, *Lidové noviny*, *Hospodářské noviny*) pomocí databáze Newton media search, a to konkrétně pomocí fulltextového vyhledávání za použití klíčového slova „Ústavní soud“ a následného ručního výběru článků, které referují o rozhodnutí soudu (vždy vybrán jen jeden článek pro daný deník a rozhodnutí). Z celkem 101 takto vyhledaných zpráv referujících v uvedeném období a denících o rozhodnutí Ústavního soudu jich celkem 74 referovalo o rozhodnutí, o němž Ústavní soud vydal tiskovou zprávu. Jednoznačně nejčastěji psal o rozhodnutích Ústavního soudu deník *Právo* (53 zpráv, z toho 42 o rozhodnutích s tiskovou zprávou); deník *MF DNES* nejméně ze všech vycházel z tiskových zpráv (z 21 zpráv o rozhodnutích Ústavního soudu jich jen 7 bylo s tiskovou zprávou). Pokud deníky referovaly o rozhodnutí bez tiskové zprávy, jednalo se nejčastěji o odmítavá usnesení týkající se veřejně známých osobností a násilně, popř. rozsáhlejší majetkové kriminality.

Obraz Ústavního soudu ČR v jeho tiskových zprávách

V rámci vlastního výzkumu tiskových zpráv Ústavního soudu nejprve obecně stručně popíšu praxi Ústavního soudu při jejich vypracovávání a podobu výsledných tiskových zpráv. Následně se podrobněji zaměřím na otázku, která ze svých rozhodnutí Ústavní soud vybírá pro veřejnou prezentaci – konkrétně zda lze u veřejně prezentovaných rozhodnutí nalézt určitou společnou typovou charakteristiku a zda jsou mezi nimi rovnoměrně zastoupena rozhodnutí všech soudců zpravodajů.⁵⁶ Za tím účelem jsem statisticky zkoumal senátní nálezy Ústavního soudu vydané v období čtyř let od 1. 1. 2015 do 31. 12. 2018 a k nim vydané tiskové zprávy a podrobněji – obsahově – pak všechny senátní nálezy vydané v roce 2018 a tiskové zprávy vztahující se k nim, byly-li vydány. Uvedené období bylo vybráno proto, že na počátku roku 2015 již byl Ústavní soud z většiny obsazen v aktuálním složení.⁵⁷ Důvodem zaměření na senátní nálezy je skutečnost, že víceméně pouze u nich lze smysluplně zkoumat shora vymezenou otázku: v případech usnesení jsou tiskové zprávy vypracovávány jen zcela výjimečně (konkrétně byla tisková zpráva vypracována k 26 z celkového počtu 16 030 usnesení vydaných Ústavním soudem ve sledovaném období, tedy k 0,16 % z nich), u plenárních nálezů je naopak tisková zpráva vypracována vždy.⁵⁸ Stanoviska pléna pak představují vzácný a specifický výstup činnosti soudu (ve sledovaném období jich bylo vydáno pouze sedm, z nich k čtyřem byla zpracována tisková zpráva).

Obecně lze poznamenat, že Ústavní soud vydává několik druhů tiskových zpráv: pravidelně jejich formou předem zveřejňuje přehled jednání nařízených na příští týden (tedy zpravidla jednání nařízených za účelem vyhlášení nálezů), občasně informuje o některých aktivitách svých funkcionářů (například účasti na konferencích) a akcích konaných na Ústavním soudě (významné návštěvy, konference). Zcela výjimečně je pak vydána tisková zpráva k jiné významné skutečnosti týkající se činnosti soudu, jako je ukončení mandátu

některého ze soudců nebo jako bylo připojení předsedy soudu k prohlášení „Nemůžeme mlčet“, týkajícímu se situace v polské justici,⁵⁹ nebo tisková zpráva obsahující informace technického rázu. Jednoznačně nejčastějším typem tiskových zpráv jsou však ty, které informují o vydaných rozhodnutích, a to obvykle formou podrobné informace, výjimečně (cca v desetině případů) pak pouze formou uveřejnění právních vět. Právě na tiskové zprávy vztahující se k rozhodnutím soudu se nyní zaměříme.

Jak vysvětlila tisková mluvčí Ústavního soudu M. Sedláčková, je to zpravidla ona, kdo (v některých případech po konzultaci se soudcem zpravodajem) vybírá nálezy, o nichž bude zveřejněna tisková zpráva. Někteří soudci však zajímavé nálezy vhodné pro zveřejnění tiskové zprávy předem avizují. Tisková mluvčí je pak zpravidla také autorkou textu tiskových zpráv, který však podléhá autorizaci soudce zpravodaje, spíše výjimečně píše tiskovou zprávu soudce zpravodaj sám.⁶⁰

Tiskové zprávy, které podávají podrobnou informaci o rozhodnutí soudu, vždy obsahují nejprve nadpis, který má vždy charakter buď zjednodušené právní věty (např. „Znalecký posudek k objasnění příčin dopravní nehody musí zohlednit konkrétní podmínky, za kterých k nehodě došlo“), sdělení výsledku řízení („Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti společnosti MESANA Real s.r.o.“), nebo informace o tématu nálezu („Nejlepší zájem dítěte při rozhodování o pěstounské péči“). Mnohdy je nadpis tiskové zprávy formulován s viditelnou „popularizační“ ambicí, popř. snahou vzbudit zájem potenciálního čtenáře („Normální je nesoudit se: nekritický požadavek úspěchu v řízení s sebou nese i riziko vysokých nákladů řízení“; „Ústavní soud k posouzení nároku na osvobození od soudního poplatku: právo na přístup k soudu nesmí skončit za mřížemi věznic“; „Ústavní soud k posouzení výpovědi z pracovního poměru pro nesplnění předpokladů pro výkon práce, aneb šedá je teorie, zelený strom života“). Následně tisková zpráva vždy obsahuje informaci o tom, který senát a který soudce zpravodaj vydal referované rozhodnutí, stručné shrnutí skutkového stavu a rozhodnutí, které bylo napadeno ústavní stížností, a následně relativně

⁵⁶ Druhou z uvedených otázek jsem předběžnou formou otevřel v krátkém článku publikovaném online, který však zjednodušenou metodou zkoumal pouze relativně krátké období jednoho roku, v němž ještě současné složení Ústavního soudu nebylo kompletní, a výsledky proto dle mého názoru nebyly dostatečně reprezentativní, což se nyní snažím napravit. Viz CHMEL, J. Kdo tvoří judikaturu Ústavního soudu? In: *Právní prostor* [online]. 24. 2. 2016. Dostupné na <<http://bit.ly/2ZJ0Ntk>>.

⁵⁷ Pouze soudci Jirsa a Fiala nastoupili až 7. 10., resp. 17. 12. 2015, viz Funkcionáři a soudci. In: *Ústavní soud* [online]. Dostupné na <<http://bit.ly/2WdDNk3>>.

⁵⁸ Ve sledovaném období bylo vydáno 67 plenárních nálezů, z nich se tiskové zprávy nedočkali jen jediný, a sice náleze z 24. února 2015, sp. zn. Pl.ÚS 5/14, kterým bylo rozhodováno o ústavní stížnosti v obnoveném řízení po zásahu Evropského soudu pro lidská práva.

⁵⁹ Společné prohlášení k situaci v Polsku. In: *Ústavní soud* [online] 21. 7. 2017. Dostupné na <<http://bit.ly/2ISKF35>>.

⁶⁰ E-mailová komunikace s Miroslavou Sedláčkovou [online], 3. 6. 2019.

podrobnější výtah ze samotné argumentace Ústavního soudu – ten je zpravidla zpracován formou překopírování celých vět či odstavců ze samotného rozhodnutí jen s drobnými formulačními změnami. Oproti samotnému textu rozhodnutí zpravidla tiskové zprávy vynechávají odkazy na autoritativní prameny (texty právních předpisů, předchozí judikaturu, odbornou literaturu), pasáže obsahující komparaci se zahraniční úpravou či judikaturou a často pak i další „rozvláčnější“ části právní argumentace. Zajímavé v této souvislosti je, že výjimečně se objevují i tiskové zprávy formulované též v části shrnující právní argumentaci „vlastními slovy“ bez kopírování pasáží z referovaného rozhodnutí – ve sledovaném roce 2018 se to týkalo řady tiskových zpráv k rozhodnutím soudkyně zpravodajky Kateřiny Šimáčkové a výjimečně pak i tiskových zpráv jiných soudců zpravodajů. Lze se tedy domnívat, se jedná právě o tiskové zprávy, u nichž je autorem textu sám soudce zpravodaj.⁶¹ V závěru pak tiskové zprávy vždy obsahují informaci o odlišných stanoviscích, byla-li podána, a hypertextový odkaz na plný text rozhodnutí. Z obsahového hlediska vždy platí, že tisková zpráva neobsahuje žádné informace či argumenty navíc oproti nálezu samotnému.

Ve sledovaném čtyřletém období vydal Ústavní soud celkem 850 senátních nálezů a z nich celkem 384 (tj. cca. 45 %) oznamoval prostřednictvím tiskové zprávy, přičemž v průběhu jednotlivých let se podíl oznamovaných nálezů víceméně neměnil (pohyboval se vždy mezi 43 % a 49 %). Na základě podrobnějšího zkoumání nálezů a tiskových zpráv pro rok 2018 (187 nálezů, z toho 84 opatřených tiskovou zprávou) si pak lze povšimnout, že informování o daných nálezech bylo v naprosté většině případů vysvětlitelné některým z následujících důvodů, popř. více z nich současně: 1) právní význam závěrů nálezů, 2) „signální“ význam vydání tiskové zprávy, 3) společenský či politický význam rozhodované věci a 4) potenciálně mediálně zajímavý průběh v rámci skutkového stavu.

První z uvedených důvodů spočívá v informování o nálezech, které formulují nový právní názor na otázku, na niž nevyplývá jednoznačná odpověď ani z právních předpisů,

ani z dosavadní judikatury – takový právní názor Ústavního soudu tak pochopitelně může mít zásadní vliv na budoucí právní praxi. Jde o nejtypičtější z uvedených kategorií, jen namátkou lze uvést, že ze zásadních rozhodnutí takto v průběhu roku 2018 Ústavní soud referoval například o nálezu, který nově shledal vymahatelnost povinnosti krajů zajistit osobám se zdravotním postižením dostupnost služeb sociální péče,⁶² nálezu, který dílem redefinoval kritéria přípustnosti použití tzv. agenta provokatéra policejními orgány,⁶³ nálezu, který nově dovedil možnost obrácení důkazního břemene v některých medicínských sporech,⁶⁴ či nálezu, který dovedl přípustnost důkazu protiprávně pořízenou nahrávkou z tajné porady soudního senátu.⁶⁵ Poslední z těchto příkladů ukazuje, že soud se nezdráhá informovat ani o relativně kontroverzních nálezech, což lze jistě hodnotit kladně. Druhý z uvedených důvodů, kdy lze informování připisovat spíše „signální“ význam, se projevuje tehdy, pokud Ústavní soud sice nevyslovuje nijak nový právní názor, opakovaně však zdůrazňuje názor, který se v právní praxi nezdá být dostatečně respektován – příkladem bylo v roce 2018 třeba informování o nálezu, v němž Ústavní soud vytýkal obecným soudům zcela nedostatečné odůvodnění rozhodnutí o povolení reorganizace,⁶⁶ či o nálezu, kterým soud opakoval již dříve vyslovený právní názor o omezení práva na informace o platech zaměstnanců ve veřejném sektoru s ohledem na ochranu jejich soukromí.⁶⁷

Zatímco tiskovými zprávami odpovídajícími prvním dvěma důvodům se Ústavní soud ve smyslu teorií shrnutých v předchozí kapitole obrací spíše na odbornou veřejnost a zejména pak na „interní publikum“, tedy na ostatní soudce, v případě zbývajících dvou důvodů se zdá, že adresátem tiskových zpráv může být ve větší míře široká veřejnost, popř. média. Příklady senátních nálezů z roku 2018, které mohly být zviditelněny tiskovou zprávou spíše pro svůj společenský či politický nežli právní význam, mohou být nálezy, který řešil možnost registrace volební strany „Starostové pro Prahu“ pro komunální volby i přes podobnost jejího názvu s politickým hnutím „Starostové a nezávislí“,⁶⁸ dvojice

⁶¹ To ve své e-mailové zprávě potvrdila též tisková mluvčí Ústavního soudu Miroslava Sedláčková, e-mailová komunikace s Miroslavou Sedláčkovou [online], 3. 6. 2019.

⁶² Nález z 23. ledna 2018, sp. zn. I. ÚS 2637/17.

⁶³ Nález z 19. března 2018, sp. zn. I. ÚS 4185/16.

⁶⁴ Nález z 9. května 2018, sp. zn. IV. ÚS 14/17.

⁶⁵ Nález z 31. července 2018, sp. zn. III. ÚS 4071/17.

⁶⁶ Nález z 26. června 2018, sp. zn. II. ÚS 699/18.

⁶⁷ Nález ze 3. dubna 2018, sp. zn. IV. ÚS 1200/16.

⁶⁸ Nález z 31. prosince 2018, sp. zn. II. ÚS 3181/18.

nálezů týkající se veřejně sledované „kauzy H-SYSTEM“⁶⁹ či nález, který se týkal sporu mezi známými osobnostmi veřejného života Milanem Knížákem a Jiřím Fajtem.⁷⁰ Posledním z důvodů, tedy potenciálně zajímavým „příběhem“ ve skutkovém základu řešeného sporu, mohlo být v roce 2018 odůvodněno například referování o nálezu, který se týkal tragické dopravní nehody, při níž zemřel syn sěžovatelky, které pak obecné soudy vcelku zjevným pochybením výrazně snížily právo na odškodnění,⁷¹ či nálezu, kterým Ústavní soud vyhověl stížnosti TV Nova proti udělení pokuty za obsah reportáže zesměšňující obsah příručky o požadavcích na oblékání v kostelích.⁷²

Konečně, při zkoumání otázky, která rozhodnutí si Ústavní soud vybírá k veřejné prezentaci prostřednictvím tiskových zpráv, stojí za povšimnutí výše naznačený problém zastoupení rozhodnutí jednotlivých soudců zpravodajů mezi prezentovanými nálezy. Následující tabulka zachycuje pro jednotlivé soudce zpravodaje⁷³ počet senátních nálezů v období od 1. 1. 2015 do 31. 12. 2018, o nichž byla vydána tisková zpráva, a srovnává je s celkovým počtem senátních nálezů vydaných daným soudcem zpravodajem. Vedle toho pak ukazuje procento, v němž se senátní nálezy každého soudce zpravodaje dočkají zpracování tiskové zprávy.

	Počet tiskových zpráv	Počet nálezů	% tiskových zpráv
Šimáčková	63	108	55,75
Šimíček	40	77	48,19
Filip	38	91	40,00
David	36	66	52,17
Fenyk	35	68	46,67
Jirsa	30	42	66,67
Rychetský	24	48	46,15
Musil	22	33	62,86
Uhlíř	22	60	34,92
Lichovník	18	55	28,57
Zemánek	13	53	23,21
Fiala	11	34	28,21
Tomková	11	34	26,83
Sládeček	9	36	24,32
Suchánek	9	26	29,03

Výsledky zřetelně ukazují výrazně disproporční referování o rozhodnutích jednotlivých soudců zpravodajů v tiskových zprávách: o rozhodnutích nejčastěji zastoupené soudkyně Šimáčkové byla pořízena tisková zpráva sedmkrát častěji než o rozhodnutích nejméně zastoupených soudců Sládečka a Suchánka. Tuto disproporci lze vyjádřit například i tak, že více než čtvrtina z rozhodnutí prezentovaných veřejnosti byla vytvořena pouhými dvěma soudci zpravodaji (soudci Šimáčková a Šimíček jsou autory 103 z 384 rozhodnutí s tiskovou zprávou) či že výrazně přes polovinu (212 z 384) prezentovaných rozhodnutí vytvořilo pět z patnácti soudců. Nepoměr je přitom jen částečně vysvětlitelný tím, že někteří soudci jsou aktivnější v psaní nálezů oproti jiným.⁷⁴ Procentuální podíl rozhodnutí prezentovaných formou tiskové zprávy totiž ukazuje, že napíšu-li nález soudci Jirsa, Musil, Šimáčková či David, má takový nález přibližně dvakrát větší šanci, že bude prezentován veřejnosti formou tiskové zprávy než nález, jehož autorem je soudce Sládeček, Zemánek, Tomková, Fiala, Lichovník či Suchánek.

Na základě těchto výsledků lze uzavřít, že na spoluvytváření veřejného obrazu Ústavního soudu se rozhodnutí jednotlivých soudců podílejí ve výrazně nevyrovnané míře. Rozdíl mezi soudci, jejichž nálezy si tiskovou zprávou „zaslouží“ častěji, a těmi, jejichž nálezy zůstávají veřejnosti více skryty, přitom není vysvětlitelný pouze tím, že někteří soudci vyhotovují více nálezů a někteří méně. Jako vysvětlení uvedené disproporce připadá zřejmě v úvahu několik možností: je představitelné, že někteří soudci vydávají větší počet rozhodnutí, u nichž se informování veřejnosti jeví jako potřebné – z hlediska shora vymezených důvodů pro vydávání tiskových zpráv se nabízí především možnost, že disproporční je u Ústavního soudu právní význam nálezů z pera jednotlivých soudců, a počet tiskových zpráv tak tuto disproporci pouze odráží. V úvahu však připadá též možnost, že se soudci liší ve způsobu odůvodňování nálezů a míře snahy napsat nález tak, aby byl „zajímavý“ pro veřejnost,⁷⁵ nebo dokonce možnost, že někteří soudci mají větší zájem o prosazení svých názorů na veřejnosti, a v rámci konzultace s tiskovou mluvčí se tak častěji zasazují

⁶⁹ Nálezy z 18. září 2018, sp. zn. III. ÚS 53/18, a z 25. září, sp. zn. III. ÚS 3520/17.

⁷⁰ Nález z 11. června 2018, sp. zn. I. ÚS 4022/17.

⁷¹ Nález z 27. listopadu 2018, sp. zn. IV. ÚS 3616/17.

⁷² Nález z 23. ledna 2018, sp. zn. I. ÚS 4035/14.

⁷³ Vynechání jsou soudci Kúrka a Formánková, kteří na Ústavním soudě působili pouze část roku 2015.

⁷⁴ Rozdílný počet nálezů je s nejvyšší pravděpodobností projevem odlišné míry vstřícnosti jednotlivých soudců a jen z menší části projevem jejich odlišné výkonnosti – viz CHMEL, J. Zpravodajové a senáty: Vliv složení senátu na rozhodování Ústavního soudu České republiky o ústavních stížnostech. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2017, č. 4, str. 739–758. V případě soudců Rychetského, Tomkového a Fenyky je nadto nižší absolutní počet nálezů dán sníženým nápadem s ohledem na jejich pozici funkcionářů Ústavního soudu.

⁷⁵ M. Hanych ostatně na základě rozhovorů se soudci Ústavního soudu konstatovala, že část soudců připoustí, že přijetí rozhodnutí veřejností je při jejich tvorbě ovlivňuje. Viz HANYCH, *Judicial Independence*, str. 39 a násl.

o referování o svých rozhodnutích. Potvrzení či vyvrácení některého z těchto vysvětlení by však vyžadovalo další výzkum. V každém případě se však zdá, že s ohledem na popsanou disproporci neposkytují tiskové zprávy zcela plastický obraz o rozhodovací činnosti Ústavního soudu jako celku.

Hodnocení a závěr

Pohled na tiskové zprávy Ústavního soudu jakožto jeden z nejvýznamnějších způsobů jeho veřejné prezentace předně ukazuje, že soud snaze informovat širokou veřejnost o své činnosti věnuje aktivní úsilí, v čemž se výrazně odlišuje od obecných soudů, včetně těch nejvyšších. Tuto aktivitu Ústavního soudu lze hodnotit kladně s ohledem na argumenty pro větší otevřenost soudů vůči veřejnosti zmiňované v úvodní kapitole, jako je zvyšování právního vědomí ve společnosti, právní jistoty, důvěry v soudy a právní stát, jakož i transparentnosti činnosti soudů a pocitu odpovědnosti soudců za obsah rozhodnutí. Důvody pro informační aktivitu soudu však mohou být i pragmatičtější a mohou spočívat i v hledání podpory veřejnosti a snaze o budování pozitivní reputace, kterou Ústavní soud s ohledem na své institucionální postavení potřebuje.

Informování veřejnosti o zásadních nálezech Ústavního soudu, které je často zaměřeno na nálezy vyslovující zásadní právní názory, pomáhá Ústavnímu soudu plnit prospektivní funkci jeho rozhodování – informovanost o těchto právních názorech je zkrátka nutným předpokladem jejich respektování. Vzhledem

k tomu, že informována je široká veřejnost, přispívá zároveň Ústavní soud k otevírání právního diskurzu veřejnosti – to dobře odpovídá jeho specifickému postavení mezi jinými vnitrostátními soudy, které je definováno mj. tzv. substantivní (nikoliv institucionální) legitimitou a vymykáním se hierarchii kariérního soudnictví. Díky tomuto postavení si Ústavní soud může dovolit informovat veřejnost způsobem, který vcelku otevřeně přiznává důležitost osobností jednotlivých soudců (v tiskových zprávách vždy uvádí osobu soudce zpravodaje a případně i disentuujícího soudce). Současně přitom ovšem některým z těchto osobností a jejich právním názorům dovoluje se na veřejnosti prosadit výrazněji oproti jiným kolegům, mimo jiné vinou neproporčního informování o nálezech soudců.

Konečně, zkoumání tiskových zpráv viditelně ukazuje, že Ústavní soud se v rámci své informační aktivity obrací zároveň na dvě publika – interní publikum, představované obecnými soudy, a externí publikum, představované veřejností včetně médií. Spíše prvnímu z nich jsou směřovány například informace formulované formou právních vět či informace o nálezech majících význam pro budoucí rozhodovací praxi. Na druhou stranu to, že Ústavní soud myslí i na externí publikum, vysvětluje, že v některých případech se snaží informace o své rozhodovací činnosti podat dílem „popularizační“ formou a že informuje i o rozhodnutích se společenským či politickým významem nebo prostě jen zajímavým příběhem i v případech, kdy je jejich právní význam minimální.

 VZORNÉ PRÁVO.CZ

100% právně kryté

INTERAKTIVNÍ VZORY SMLUV, které si sami ušijete na míru

ZAMĚSTNÁNÍ / PODNIKÁNÍ / GDPR / NEMOVITOSTI / RODINA A MAJETEK

ZKUSTE ZDARMA na www.vzornepravo.cz

 Wolters Kluwer

P / R / K
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ